

Institutionsafdelingen

Frederiksholms Kanal 25
1220 K. København K.
Tlf. 3392 5000
Fax 3392 5666
E-mail uvm@uvm.dk
www.uvm.dk
CVR nr. 20-45-30-44

Notits om svenske fritstående skoler set i forhold til danske frie grundskoler til brug for Folketingets Uddannelsesudvalgs studietur til Lund den 20. januar 2010

8. januar 2010
Sags nr.:
112.72F.031

Den svenske model for fritstående skoler

Den svenske model for fritstående/uafhængige skoler er blevet beskrevet i flere avisartikler i løbet af det seneste år. Skoleformen sammenlignes ofte med de danske frie grundskoler, der dog på en række afgørende punkter er reguleret væsentligt anderledes. I artiklerne anføres bl.a. vækst i antallet af fritstående skoler og en høj grad af konkurrence på skoleområdet som fordele ved den omlægning af modellen for de svenske fritstående skoler, som blev gennemført i 1992.

Om de svenske fritstående skoler kan blandt andet anføres:

- Der er 677 fritstående skoler.
- Ca. 10 % af svenske elever går i de fritstående skoler.
- Skolepligten kan fuldføres i en fritstående skole, hvis skolen er godkendt af Skoleinspektionen, der er en national myndighed.
- En skole, hvis undervisning giver kundskaber og færdigheder, som i det væsentligste svarer til de kundskaber og færdigheder, den offentlige grundskole giver, skal godkendes hvis:
  - skolen opfylder de almene mål og værdigrundlag, som gælder for undervisning inden for det offentlige skolevæsen
  - den ansvarlige for skolen har forudsætninger for at drive skolen i overensstemmelse med de nævnte vilkår
  - skolen står åben for alle børn, som har ret til undervisning i den tilsvarende offentlige skoleform, dog med undtagelse af børn, der ville medføre omfattende organisatoriske eller økonomiske ændringer for skolen. Der må ikke anvendes optagelsesprøver
  - skolen har ikke mulighed for at vælge, hvilke elever den vil have
  - skolen har mindst 20 elever, medmindre der findes særlig undtagelse

- skolen anvender lærere og pædagoger, der har en uddannelse, der passer til den undervisning, de hovedsageligt bedriver, dog kun såfremt dette kan skaffes, og ikke andre særlige forhold mht. eleverne gør sig gældende
- skolen opfylder de yderligere vilkår, som regeringen foreskriver.
- Eleverne skal uden udgifter have adgang til bøger, skrivemateriale, værktøj og andre hjælpemidler, som behøves. Eleverne skal også tilbydes gratis skolemåltider.
- Alle skoler har samme regler for fx timetal, værdigrundlag og skal følge samme læseplan og test som de offentlige skoler.
- Skolerne finansieres ved fuld kommunal finansiering, der betales af beliggenhedskommunen og svarer til kommunens gennemsnitsudgifter i den kommunale skole.
- Skolerne ikke må opkræve forældrebetaling.
- Skolerne har mulighed for at udtage overskud, såfremt de kan drive skolerne tilstrækkeligt rentabelt.
- Skolerne kan oprettes af fx friskoleselskaber.
- Tilsynet med grundskolerne i Sverige føres af Skoleinspektionen. Det er Skoleinspektionen, der undersøger kvaliteten af den enkelte fritstående skoles undervisningstilbud.
- Skoleinspektionens planlægger at besøge 122 nystartede fritstående skoler i foråret 2010.
- Tilsynet omfatter:
  - (1) Læring, kundskaber og udvikling
  - (2) Værdier og normer
  - (3) Styring, ledelse og kvalitetsarbejde
- Skoleinspektionens tilsynsrapporter er tilgængelige for offentligheden i en database kaldet SIRIS. To ud af tre skoler er i forbindelse med tilsynet i 2009 blevet kritiseret for manglende skriftlig vurdering af den enkelte elev.
- På baggrund af inspektionerne bliver der lukket mellem en og tre fritstående skoler årligt. Skolen vil altid forud for en lukning have fået påbud om at rette op på de kritiserede forhold. Årsagen til en alvorlig kritik af den enkelte skole er oftest undervisningens omfang, manglende fag eller lærernes manglende kvalifikationer. Elevernes resultater indgår kun i mindre grad som argument i de alvorlige sager.
- I Sverige findes der ikke afgangsprøver. Eleverne går derimod til nationale emneprøver i svensk, matematik og engelsk efter 9. klasse. Eleverne på de fritstående skoler opnår efter 9. klasse i gennemsnit lidt højere karakterer end eleverne på de kommunale grundskoler, men spredningen mellem gode og dårlige resultater er større blandt elever på de fritstående skoler.

De danske frie grundskoler

De danske frie grundskoler har fri oprettelsesret. Det kræver således hverken statslig eller kommunal godkendelse, hvis forældre eller andet

bagland ønsker at oprette en fri grundskole som et alternativ til folkeskolen.

De danske frie grundskoler har endvidere frihed til at vælge eget værdigrundlag. De ca. 500 frie grundskoler har i dag bl.a. forskellige religiøse og pædagogiske retninger som en del af det værdimæssige grundlag for undervisningen.

De danske friskoler har frihed til at vælge, hvilke elever man ønsker at have på skolen. De elever, som er optaget på en fri grundskole, og som måtte have brug for det, har krav på specialundervisning m.v.

De danske friskoler har frihed til at tilrettelægge og gennemføre en undervisning, som stemmer overens med skolernes overbevisning. Skolerne skal samtidig leve op til en række overordnede krav til undervisningen. De to centrale krav er, at skolerne skal give en undervisning, som står mål med, hvad der almindeligvis kræves i folkeskolen, samt at skolerne skal forberede eleverne til at leve i et samfund med frihed og folkestyre. Det betyder, at den enkelte skole skal sikre, at undervisningens kvalitet og indhold stiller eleverne på lige fod med elever, som undervises i folkeskolen. Skolernes frihed betyder blandt andet, at skolerne kan have andre fag eller kombinationer af fag. Der er ikke fastsat et minimumstimeretal for undervisningen på en fri grundskole. Men undervises der i et fag i et væsentligt lavere antal lektioner, end hvad der gælder for folkeskolens undervisning, kan dette i sig selv give anledning til tilsyn.

Skolerne skal beskrive mål og planer for undervisningen i folkeskolens obligatoriske fag og emner. Hvis en fri grundskoles mål og planer for undervisningen ikke indholdsmæssigt står mål med målene for undervisningen i folkeskolen, er det folkeskolens Fælles Mål, som skolens undervisning bliver holdt op imod. Danske friskoler kan vælge at være prøvufri. Ligeledes er skolerne ikke forpligtet til at anvende de nationale test, som gælder for folkeskolen.

Der føres tilsyn med undervisningens kvalitet og indhold på de danske friskoler. Dels har forældrekrædsen deres eget tilsyn, og dels skal de vælge en tilsynsførende. Den tilsynsførende skal til stadighed have sådanne faglige og pædagogiske forudsætninger, at vedkommende er i stand til at varetage tilsyn med undervisningen på grundskoleniveau.

Herudover fører Skolestyrelsen et overordnet tilsyn med kvaliteten og indholdet i skolernes undervisning. Hvis der er tvivl om undervisningens kvalitet på den enkelte frie grundskole, kan styrelsen iværksætte et yderligere tilsyn med skolen.

Den 1. august 2010 træder en ny tilsynsordning i kraft. Det betyder, at de tilsynsførende fremover skal være certificerede for at påtage sig tilsynsopgaven. Endvidere vil skolerne - som alternativ til den tilsynsførende - fremover få mulighed for at gennemføre en selvevaluering efter en godkendt model.

De danske frie grundskoler har endvidere frihed til at vælge, hvilke krav de vil stille til lærernes uddannelsesmæssige baggrund.

En fri grundskole skal for at kunne modtage statstilskud være en ikke-erhvervsdrivende privat selvejende institution, som oprettes på privat initiativ, typisk af en gruppe forældre. At være selvejende betyder bl.a., at skolens formue er helt adskilt fra stifternes og bestyrelsesmedlemmernes formuer, at skolen skal være uafhængig, og at skolens midler alene må komme skolens egen skole- og undervisningsvirksomhed til gode. Ved nedlæggelse bruges skolens eventuelle overskydende midler typisk til at støtte andre frie grundskoler.

En virksomhed eller skolekoncern kan med andre ord ikke trække overskud ud af de danske frie grundskoler.

Skoler, der opfylder lovens krav, får et statstilskud, der svarer til ca. 85 % af udgifterne, og skal derudover have en egendækning, typisk i form af forældrebetaling.

Det er en tilskudsbetingelse, at nyoprettede frie grundskoler pr. 5. september i det første skoleår har mindst 14 elever i alt, i andet skoleår mindst 24 elever i alt og i følgende skoleår mindst 32 elever sammenlagt i børnehaveklasse og på 1.-7. klassetrin.

De ovennævnte frihedsgrader for de danske frie grundskoler har i høj grad medvirket til at gøre de danske frie grundskoler til et vigtigt alternativ til den offentlige folkeskole. Elevernes opnåede karakterer ved afgangsprøverne ligger højere i de frie skoler end i folkeskolen. I dag går ca. 14 % af danske grundskoleelever i en fri grundskole, og elevtallet har været jævnt stigende. Ca. 10 % af svenske elever går i de fritstående skoler, som naturligt nok har oplevet en stor elevtilgang set i forhold til tiden før reformen, hvor disse skoler udelukkende var finansieret ved egenbetaling.